

До разової спеціалізованої ради PhD 16757  
Тернопільського національного педагогічного  
університету імені Володимира Гнатюка  
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

## **РЕЦЕНЗІЯ**

**кандидата педагогічних наук, доцента кафедри англійської філології  
та методики навчання англійської мови  
Тернопільського національного педагогічного університету  
імені Володимира Гнатюка  
Дацків Ольги Павлівни  
на дисертацію  
Блумгардт Софі  
на тему: «Формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої  
німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні»,  
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань  
01 Освіта / Педагогіка  
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

**1. Актуальність теми дослідження її зв'язок із галузевими науковими програмами.**

Інтеграція України до Європейського освітнього простору та розширення міжнародної співпраці в усіх сферах роблять проблему підготовки майбутніх учителів іноземних мов, здатних здійснювати професійну діяльність в умовах міжкультурної комунікації, важливою і актуальною. Вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів, яка має забезпечувати формування іншомовної комунікативної компетентності з урахуванням сучасних потреб професійної діяльності, таким чином, значно зростають.

Розвиток співпраці України з німецькомовними країнами в освітній, економічній, науковій та культурній сферах зумовлює потребу у фахівцях, які володіють німецькою мовою на рівні, достатньому для здійснення професійної комунікації. Звідси необхідність розроблення нових методик навчання німецької мови, зокрема методик, спрямованих на формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності майбутніх учителів.

Компетентності в аудіюванні та читанні є важливими складовими у структурі професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності. Саме аудіювання і читання забезпечують сприйняття, розуміння, аналіз та

критичне осмислення інформації, а також створюють підґрунтя для розвитку говоріння і письма. Рівень їх сформованості визначає готовність майбутнього вчителя до опрацювання професійно значущої інформації, здійснення ефективної іншомовної комунікації у професійній сфері, а також реалізації професійних завдань.

Проблема формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності майбутніх учителів в аудіюванні та читанні, як засвідчує аналіз науково-методичних джерел, здійснений автором дисертації, ще не отримала належного методичного висвітлення. Це зумовлює доцільність її подальшого теоретичного обґрунтування та розроблення відповідної методики формування зазначеної компетентності. Водночас професійна спрямованість дослідження засвідчує його актуальність, оскільки розроблена методика забезпечує формування інтегрованої професійно орієнтованої компетентності в аудіюванні та читанні, необхідної для майбутньої фахової діяльності вчителя іноземних мов.

Дисертацію виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теоретичні та методичні засади навчання іноземних мов здобувачів освіти різних рівнів» (номер державної реєстрації 01230101887). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 6 від 28 січня 2025 року).

## **2. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації.**

Наукові положення, що містяться у дисертаційному дослідженні, є аргументованими, ґрунтуються на сучасних досягненнях методики навчання іноземних мов і культур. Сформульовані авторкою висновки та пропозиції підтверджують результати експериментального дослідження.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень забезпечуються використанням відповідних тематиці дослідження теоретичних, емпіричних методів та методів математичної статистики, опрацюванням 205 найменувань сучасної джерельної бази (з них 94 джерела німецькою та англійською мовами)

з тематики дослідження, вагомих теоретико-методологічних підґрунтях, коректністю проведеного експерименту, який реалізувався у 2023-2024 н.р. та 2024-2025 н.р., належною апробацією результатів дослідження на наукових конференціях різного рангу, позитивними результатами впровадження авторської моделі в освітній процес Волинського національного університету імені Лесі Українки, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

С. Блумгардт глибоко проаналізувала теоретичні положення дослідження, критично їх осмислила і виконала відповідні наукові узагальнення, обґрунтувала власне бачення проблеми дослідження, запропонувала її вирішення і сформулювала висновки. Слід відзначити прагнення авторки подати власне трактування окремих понять і термінів з урахуванням специфіки та предметного поля дослідження.

### **3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертації.**

У дослідженні Софі Блумгардт здійснено цілісний аналіз проблеми формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні. У дисертації вперше: теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено методику формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні, яка ґрунтується на інтегрованому формуванні цільових компетентностей відповідно до спільності психолінгвістичних і когнітивних механізмів аудіювання та читання, типологічної подібності рецептивних умінь і єдності стратегій опрацювання інформації; передбачає поетапне формування мовленнєвих навичок, рецептивних умінь і навчально-стратегічної компетентності; реалізацію системи вправ, структурованої відповідно до етапів навчання, а також моделі організації навчання, що поєднує диференційоване й інтегроване формування мовленнєвих навичок та рецептивних умінь; удосконалено зміст формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої

німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні, критерії відбору навчального матеріалу; подальшого розвитку набуло визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні, а також положення інтегрованого формування компетентностей в рецептивних видах мовленнєвої діяльності.

#### **4. Значущість одержаних результатів для науки і практичного використання.**

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у визначенні психолінгвістичних та методичних передумов формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні. Практичне значення дослідження полягає у відборі навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій для викладачів щодо формування у майбутніх учителів іноземних мов професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні.

Теоретичні результати та методичні напрацювання, представлені в дисертації, можуть бути використані з метою вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Запропонована методика може бути впроваджена в освітній процес закладів вищої освіти під час вивчення практичного курсу німецької мови, дисциплін із професійно орієнтованого іншомовного спілкування та методики навчання іноземних мов. Розроблені критерії оцінювання і засоби контролю доцільно використовувати для діагностики рівня сформованості рецептивних умінь, а також для відстеження динаміки навчальних досягнень студентів. Матеріали й результати дослідження можуть стати основою для створення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, зокрема підручників, електронних курсів і комплексів вправ, орієнтованих на інтегроване формування компетентності в аудіюванні та читанні.

#### **5. Повнота викладу основних результатів дисертації в публікаціях здобувача.**

Основні положення і результати дисертаційного дослідження Софі Блумгардт достатньо повно представлено у 9 наукових публікаціях авторки,

серед яких 4 статті у фахових виданнях України та тези 5 доповідей на наукових конференціях. Результати дослідження належним чином апробовані на міжнародних науково практичних конференціях.

## **6. Характеристика змісту та структури дисертації.**

Зміст і структура дисертації відповідає вимогам на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (205 найменувань), 10 додатків. Загальний обсяг роботи становить 259 сторінок, зокрема 173 сторінки основного тексту.

У вступі дисертації на належному науковому рівні обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, сформульовано об'єкт, предмет, аргументовано використання методів дослідження проблеми формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні.

У першому розділі проаналізовано стан розробленості проблеми формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні, виокремлено методичні положення для розробки авторської методики; обґрунтовано психолінгвістичні та методичні передумови інтегрованого формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні (спільність рецептивних умінь і лексико-граматичних навичок, єдність когнітивних механізмів обробки інформації, взаємозв'язок процесів декодування та інтерпретації іншомовного повідомлення, важливість розвитку інструментальної та особливо інтегративної мотивації, спільність змісту навчання, мовного матеріалу, навчальних стратегій, професійної спрямованості); обґрунтовано цілі (практично-професійну, виховну, освітню і розвивальну), принципи (наочності, активності, врахування індивідуальних особливостей студентів, доступності і посильності, оптимальності, комунікативності, автентичності, інтегрованого навчання, професійної спрямованості, розвитку автономії здобувачів, гнучкості, домінування рецептивних видів мовленнєвої діяльності), зміст формування цільової компетентності в єдності предметного та процесуального аспекту.

Конкретизовано сфери спілкування (професійну і освітню), функції (інформаційна, когнітивна, професійно-розвивальна), ситуації професійно орієнтованого аудіювання та читання (професійне навчання, підготовка до заняття, професійне спілкування та обмін досвідом, розв'язання педагогічних проблем, професійний саморозвиток, міжкультурна взаємодія), комунікативні цілі (отримання, розуміння, аналіз, інтерпретація, оцінювання та використання професійно значущої інформації для вирішення навчально-професійних завдань) і наміри учасників спілкування, теми, тексти, номенклатуру декларативних та процедурних знань, навичок аудіювання та читання, навичок оперування лінгвосоціокультурним матеріалом, умінь аудіювання та читання, вмінь оперувати навчальними стратегіями (прямими та непрямими), комунікативних здібностей.

У другому розділі обґрунтовано одиниці навчального матеріалу (автентичні німецькомовні аудіотексти, аудіовізуальні та письмові тексти професійної спрямованості, представлені в друкованому й електронному форматах) та критерії їх відбору (автентичності, посильності та достатності, тематичності, професійної зорієнтованості та цінності, відповідності інтересам здобувачів вищої освіти, потенціалу для диференційованого та інтегрованого розвитку вмінь різних видів аудіювання та читання, авторитетності джерела). Розроблено процедуру відбору освітніх матеріалів, обґрунтовано чотири етапи формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні та розроблено систему вправ, що охоплює десять взаємопов'язаних підсистем, співвіднесених із відповідними етапами навчання. Реалізація підсистем через відповідні групи й типи вправ забезпечує поетапне формування професійно орієнтованої компетентності в аудіюванні і читанні.

Розроблено модель організації навчання, спрямованого на формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні. На основі авторської системи вправ автор запропонувала два варіанти моделі, які базуються на розробленій системі вправ і відрізняються організацією навчання на орієнтаційно-мотиваційному етапі, розподілом навчального часу між окремими підсистемами й групами вправ, у тому числі в

межах аудиторної та самостійної роботи.

У третьому розділі дисертації описано підготовку та проведення експерименту, представлено його результати, перевірені за допомогою методів математичної статистики (критерію ( $\varphi^*$  — кутового перетворення Фішера та U - критерію Манна-Уїтні), проаналізовано отримані дані, зроблено висновок про ефективність запропонованої методики та більшу ефективність варіанту, в якому на орієнтаційно-мотиваційному етапі реалізовано модель перевернутого навчання, а також акцентовано увагу на інтегрованому розвитку професійно орієнтованих навичок і вмінь, виконанні інтегрованих комунікативних завдань, використанні інформації в усному й писемному професійному спілкуванні.

Висновки до розділів та загальні висновки, які представляють узагальнені результати дослідження і стан виконання поставлених завдань, є чіткими і лаконічними. На позитивну оцінку заслуговують додатки до дисертації, в яких представлено матеріали опитувань здобувачів освіти і викладачів, присвячених проблемі формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні, скрипт аудіовізуального тексту, проміжні результати обчислень, матеріали анкетування студентів щодо ефективності експериментальної методики та ін. Анотації відображають основні положення дисертаційного дослідження дисертації і повністю відповідають його змісту.

## **7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність порушень академічної доброчесності.**

Дисертація Софі Блумгардт відповідає вимогам до досліджень зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки і оформлена згідно з установленими вимогами. Аналіз дисертації та наукових публікацій, а також результати автоматизованої перевірки роботи на відсутність плагіату підтверджують дотримання авторкою принципів академічної доброчесності, відсутність академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікацій і фабрикацій. Запозичення, які є в тексті роботи, не мають ознак плагіату. У дисертації дотримано вимог щодо цитування та посилань.

## **8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.**

Разом із загальною позитивною оцінкою дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні дискусійні моменти і висловити зауваження та побажання:

1. Для підсилення критично-аналітичної спрямованості і наочності підрозділу 1.1 варто було б підсилити огляд літератури порівняльною таблицею і вказати за якими саме параметрами існуючі дослідження є недостатніми.

2. Заявлена в підрозділі 1.3 чотирикомпонентна структура цілей є типовою для вітчизняної методики навчання іноземних мов загалом і не є специфічною саме для інтегрованого формування компетентності в аудіюванні і читанні. Вважаємо, що варто було експліцитно показати специфіку кожної цілі саме через призму інтеграції двох рецептивних видів діяльності а не лише перелічити спільні для методики позиції.

3. У таблиці 2.2 (с.148) наведено доволі деталізований розподіл годин між 10 підсистемами й групами вправ (з точністю до 0,1 год.) для варіантів А і Б методики. У тексті зазначено лише, що розподіл «визначався дидактичним призначенням» підсистем – тобто, судячи з опису, є результатом власного педагогічного судження дослідниці, а не окремої процедури обґрунтування (наприклад, експертного оцінювання, пілотного апробування чи хронометражу реального виконання вправ студентами). Для методики, яка згодом отримує кількісну експериментальну перевірку з точністю до сотих балу, бажано було б пояснити, на основі яких емпіричних чи експертних процедур визначено саме такі часові коефіцієнти (0,1; 0,2; 0,3; 0,5; 0,7 год.), а не інші.

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер, не впливають на загальний високий рівень дисертаційного дослідження і не знижують його наукової значущості.

## **9. Загальний висновок.**

Здійснений аналіз дисертації і публікацій, що засвідчив актуальність дослідження, обґрунтованість його основних положень, наукову новизну, теоретичну і практичну значущість та достовірність отриманих результатів, дає змогу сформулювати загальний висновок: дисертація Блумгардт Софі «Формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої німецькомовної

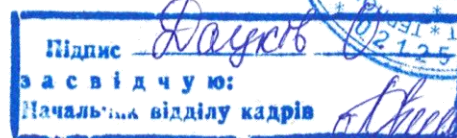
компетентності в аудіюванні та читанні» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року), та вимогам до оформлення дисертацій, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

**Рецензент:**

кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри англійської філології  
та методики навчання англійської мови  
Тернопільського національного  
педагогічного університету  
імені Володимира Гнатюка



Ольга ДАЦКІВ



*Handwritten signature: Діакош М. Тарасів*